

Remissvar – SOU 2025:88 – Tidigt besked om lämplig användning av mark och vatten

Tierps kommun har beretts tillfälle att lämna synpunkter på betänkandet SOU 2025:88 – Tidigt besked om lämplig användning av mark och vatten.

Kommunen ser positivt på de föreslagna förtydligandena och det nya instrumentet områdesanvändningsbesked, men anser att vissa justeringar behöver genomföras för att de föreslagna förändringarna inte ska riskera en långsiktigt hållbar mark- och vattenanvändning eller riskera att försvaga det grundlagsskyddade kommunala självstyret.

Ny lag om hushållning med mark- och vattenområden

Kommunen instämmer i att det finns behov av förtydliganden, modernisering av språk samt att fler intressen bör övervägas vara allmänna intressen. Kommunen anser dock att det inte är nödvändigt att flytta kapiteln från miljöbalken till en helt ny lagstiftning, förändringarna kan mycket väl genomföras i befintliga kapitel i miljöbalken.

Även om en flytt av hushållningsbestämmelserna skulle skapa viss tydlighet, så överväger riskerna. Lämplig mark- och vattenanvändning måste alltid bedömas långsiktigt, även för en kortsiktig användning behöver de långsiktiga konsekvenserna beaktas. Det behövs inte minst för våra internationella åtaganden.

Om portalparagrafen 1 kap 1 § MB känns föråldrad så kan den istället moderniseras. Portalparagrafen och de allmänna hänsynsreglerna är avgörande för val av plats för en verksamhet och hör starkt samman med bedömning av lämplig mark- och vattenanvändning.

Av den anledningen bör inte hushållningsbestämmelserna flyttas från miljöbalken till en ny lag, justeringar bör istället genomföras i befintliga kapitel i miljöbalken. Om en ny lag ändå ska skapas behöver fler formuleringar från portalparagrafen och hänsynsreglerna följa med till den nya lagen.

Kommunala självstyret

Förslaget innebär att regeringen kan fatta ett bindande beslut om mark- och vattenanvändning i kommunen, ett områdesanvändningsbesked, som ett delbeslut inför en tillståndsprövning. Utredningen föreslår att beskedet inte ska kunna överklagas, samt att det inte ska kunna ifrågasättas av andra myndigheter i den efterföljande tillståndsprövningen.

Områdesanvändningsbeskeden föreslås bli bindande i 5 år, och ska säkerställa att just den verksamheten/användningen ska ha företräde över allt annat.

Områdesanvändningsbeskeden får strida mot kommunens översiktsplan, men inte mot en detaljplan. Kommunen kan få yttra sig i processen, men beslutet är regeringens och kommunen måste senare anpassa sin översiktsplan, och därmed även kommande detaljplaner, efter statens bedömning om lämplig markanvändning.

Förslaget förskjuter balansen mellan statens och kommunens roller i fysisk planering på ett sätt som inte är förenligt med principen om kommunalt självstyre enligt 14 kap. 2 § regeringsformen.

Den kommunala självstyrelsen har ett starkt skydd i grundlagen. Sverige ratificerade dessutom i augusti 1989 den europeiska konventionen om kommunal självstyrelse (SÖ 1989:34) – Självstyrelsekonventionen. Den bygger på ett decentraliserat beslutsfattande som en nödvändig grund för demokratin.

Områdesanvändningsbeskedet ska säkerställa att mark - och vattenanvändningen blir den lämpligaste, sett ur allmänna intressen på platsen. Utredningen anger regeringen som bäst lämpad att göra de politiska avvägningarna om den lämpligaste markanvändningen på den specifika platsen. Kommunen håller inte med.

Kommunen framhåller att lokal kännedom, dialog och översiktsplanering är avgörande för hållbar markanvändning och bör fortsatt utgöra grunden för beslut om lokalisering av verksamheter. Kommunens översiktsplan behöver därför alltid vara styrande för områdesanvändningsbeskeden, även en ändring av översiktsplanen under beskedets bindningstid - i likhet med bestämmelserna för detaljplaner.

Det kommunala vetot är en viktig garanti för demokratisk legitimitet och lokal förankring i markanvändningsfrågor, kommunens tillstyrkande ska därför alltid krävas för verksamheter som kan få betydande lokal påverkan - inte endast för de nu föreslagna verksamheterna.

Kommunen instämmer i att det behövs fler steg i den fysiska planeringen, att det är ett långt steg från internationella åtaganden till kommunernas

översiktsplaner. Kommunen ser gärna att det införs nationella och regionala planer, men det grundlagsskyddade kommunala självstyret får samtidigt inte försvagas. Kommunerna behöver bli en självklar samarbetspart i den nationella fysiska planeringen och översiktsplanerna bör bli juridiskt bindande, såsom de är i flera andra länder.

Sammanfattningsvis

Kommunen tillstyrker målsättningen om en mer effektiv och förutsägbar tillståndprocess men avstyrker de delar av förslaget som kan minska kommunernas inflytande över markanvändningen.

Kommunen anser att beslutsprocessen för mark- och vattenanvändning även fortsättningsvis ska vila på kommunal planering, lokalt ansvar och ekologisk helhetssyn.

Om lagändringen genomförs anser kommunen att:

- Kommunens tillstyrkan ska krävas för samtliga områdesanvändningsbesked som avser verksamheter med betydande lokal påverkan.
- Kommunens översiktsplan ska vara styrande för områdesanvändningsbeskeden.
- Områdesanvändningsbeskeden ska inte vara bindande för kommunens översiktsplanering.
- Ändringarna genomförs i befintliga kapitel i miljöbalken och flyttas inte till en ny lag, alternativt att fler formuleringar från portalparagrafen och hänsynsreglerna följer med till den nya lagen.

För kommunstyrelsen

Taija Lindfors
Kommunekolog
Planering och myndighet

Adam Nyström
Kommunarkitekt/Enhetschef
Planering och myndighet